

Μεταφρασμένο απόσπασμα

Jörg Bernardy
Mann Frau Mensch. Was macht mich aus?

Beltz & Gelberg Verlag, Weinheim / Basel 2018
ISBN 978-3-407-75442-4

σελ. 6-22

Γιόργκ Μπερνάρντνι
Άνδρας γυναίκα άνθρωπος. Τι με κάνει ξεχωριστό;

Μετάφραση: Βασιλική Ρηγοπούλου
Επιμέλεια: Αλέξανδρος Κυπριώτης

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠ' ΟΣΑ ΝΟΜΙΖΟΥΜΕ!

Γυναίκα ή άνδρας, γέρος ή νέος, παχύς ή αδύνατος, με αυτοπεποίθηση ή ντροπαλός – σύμφωνα με αυτά και πολλά άλλα χαρακτηριστικά ταξινομούμε κάθε μέρα ασυνείδητα τους ανθρώπους. Και τον εαυτό μας τον κατατάσσουμε σε συγκεκριμένες ομάδες. Όμως, ποια σημασία έχουν, ουσιαστικά, αυτές οι κατηγοριοποιήσεις για την προσωπικότητά μας; Τι θα άλλαζε, εάν κάποιος είχε, παραδείγματος χάριν, άλλο φύλο; Θα αισθανόταν αλλιώς και θα συμπεριφερόταν αλλιώς;

Ναι, αυτό το βιβλίο ασχολείται με την ταυτότητα. Δεν είναι όμως ένας οδηγός συμβουλών, που μας λέει πώς να γίνουμε πιο όμορφοι, πιο έξυπνοι και πιο επιτυχημένοι. Στόχος είναι να καταλάβουμε πώς γινόμαστε το πρόσωπο που είμαστε. Η ανθρώπινη ταυτότητα δύσκολα γίνεται αντιληπτή επιστημονικά. Ούτε στον εγκέφαλο ούτε κάπου αλλού στο ανθρώπινο σώμα αποδεικνύεται κάτι όπως η προσωπικότητα ή το Εγώ. Η ταυτότητά μας είναι προπαντός μία αίσθηση, την οποία ως επί το πλείστον δεν μπορούμε ή έστω δυσκολευόμαστε να εκφράσουμε με τις σωστές λέξεις.

Αυτό που ονομάζουμε ταυτότητα ή ατομικότητα είναι επίσης το αποτέλεσμα μιας κοινωνικής διαδικασίας. Διότι κανείς δεν έρχεται σε αυτό τον κόσμο ως έτοιμο Εγώ. Από την παιδική ηλικία μας μέχρι να επιλέξουμε επάγγελμα άλλοι άνθρωποι και η κοινωνία επηρεάζουν πώς σκεφτόμαστε, πώς αισθανόμαστε και πώς παίρνουμε αποφάσεις: Η ατομική ταυτότητα φύλου, παραδείγματος χάριν, αναπτύσσεται στην παιδική ηλικία, και μόνο από μία συγκεκριμένη ηλικία και μετά αισθάνονται τα παιδιά ότι ανήκουν σε ένα φύλο. Όμως πώς είναι να αισθάνεται κανείς ότι ανήκει σε ένα συγκεκριμένο φύλο;

Το σώμα μας μπορεί να μας φαίνεται ότι μας έχει δοθεί εκ φύσεως, και αυτό δεν είναι και λάθος. Από την άλλη πλευρά η αντίληψή μας για τα σώματα ή και οι κανόνες για το πώς επιτρέπεται να δείχνουμε το σώμα μας καθορίζονται κοινωνικά. Έτσι, λοιπόν, το προσωπικό γούστο δεν δημιουργείται ανεξάρτητα από τους άλλους ανθρώπους, ακόμη και κατά την επιλογή επαγγέλματος και συντρόφου επηρεαζόμαστε από κοινωνικές παραστάσεις και ιδεώδη. Θα ήμουν άραγε άλλος άνθρωπος κάτω από άλλες συνθήκες και σε μια άλλη κοινωνία; Και είμαι πράγματι εκατό τοις εκατό το πρόσωπο που θέλω να είμαι;

Ακόμη και εάν σπάνια το συνειδητοποιούμε, το φύλο επηρεάζει το πώς αντιλαμβανόμαστε τους άλλους ανθρώπους και το πώς συμπεριφερόμαστε οι ίδιοι. Χρειαζόμαστε τέτοιες κατηγοριοποιήσεις για να μπορούμε να δρούμε στην καθημερινότητά μας. Καμιά φορά όμως αυτές οι κατηγοριοποιήσεις αλλάζουν ή και αλλοιώνουν το πώς βλέπουμε την πραγματικότητα. Αυτό μας αφορά όλους. Αυτή ακριβώς τη στιγμή κάθε άνθρωπος, σε όποιον τόπο αυτού του κόσμου και αν βρίσκεται, ζει κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες: με ένα σώμα, ένα φύλο, έναν χαρακτήρα και έναν περίγυρο. Η ατομική ταυτότητα δεν ορίζεται μόνο

βιολογικά, αλλά και από τους κανόνες και τους νόμους της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει κανείς.

Όποιος έχει συνείδηση της ταυτότητάς του και δείχνει φανερά τι τον κάνει ξεχωριστό, ενθαρρύνει και τους άλλους να παρουσιάζονται όπως είναι. Από αυτή την άποψη, η ατομική ταυτότητα δεν είναι μόνο προσωπική υπόθεση – γιατί όποιος δεν περιορίζεται από αυτά που θεωρούνται «φυσιολογικά», αυτός είναι που διαφοροποιεί λιγάκι τις κοινωνικές παραστάσεις της φυσιολογικότητας.

ΕΙΜΑΙ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΘΕΛΩ;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

11/

Ταυτότητα

Ποιος μπορώ να είμαι;

33/

Περίγυρος

Είμαι προϊόν εξωτερικών επιδράσεων;

59/

Σώμα

Πώς συμπεριφέρομαι;

79/

Αγάπη

Πώς θέλω να ζήσω;

107/

Επάγγελμα

Πού θέλω να φτάσω;

133/

Συμβίωση

Αλλάζουμε τον κόσμο;

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Ποιος μπορώ να είμαι;

ΟΤΑΝ ΚΑΠΟΙΟΣ ΚΟΙΤΑΖΕΤΑΙ ΠΟΛΛΗ ΩΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ, ΑΙΣΘΑΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΣΤΙΓΜΗ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ ΞΕΝΟ

Όταν κάποιος κοιτάζεται στον καθρέφτη, βλέπει απευθείας το πρόσωπό του. Στη δική μου περίπτωση ένα ανδρικό πρόσωπο, τις περισσότερες φορές με γένια λίγων ημερών. Τα γένια τριών ημερών είναι μία χαρακτηριστική ένδειξη αρρενωπότητας στη δική μας κουλτούρα. Συνεχίζω να κοιτάζω και βλέπω καστανοπράσινα μάτια και σκούρα φρύδια. Στο κέντρο μια μάλλον μεγάλη παρά μικρή μύτη και ένα στόμα με μεγάλα, σαρκώδη χείλη. Παρατηρώντας ακριβέστερα διακρίνω γύρω από τα μάτια μερικές ρυτίδες γέλιου. Και τότε συμβαίνει αυτό που κάθε φορά με ξαφνιάζει σαν να είναι η πρώτη φορά. Όταν κάποιος παρατηρεί στον καθρέφτη κάθε λεπτομέρεια του προσώπου του, τα μεμονωμένα τμήματα του προσώπου του γίνονται ρευστά.

Αίφνης δεν βλέπω πλέον το οικείο πρόσωπό μου. Επίσης δεν είναι πλέον ένα ξεκάθαρα ανδρικό πρόσωπο, αλλά τα χαρακτηριστικά του προσώπου μου θα μπορούσαν εξίσου να είναι μιας γυναίκας. Τα χείλη μοιάζουν κάπως γυναικεία και τα μάτια δεν κατατάσσονται πλέον στο ένα ή στο άλλο φύλο. Και στο τέλος δεν αναγνωρίζω καν καθαρά περιγράμματα πλέον. Κοιτώ τόση ώρα το πρόσωπό μου, μέχρι που ούτε εγώ ο ίδιος αναγνωρίζω πλέον τον εαυτό μου. Μια ματιά στον καθρέφτη, λοιπόν, αρκεί για να βιώσει κανείς την εμπειρία ότι η ατομική ταυτότητα δεν είναι τόσο αυτονόητη, όσο νομίζουμε.

ΦΥΣΙΚΑ ΞΕΡΩ ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ – Ή ΜΗΠΩΣ ΟΧΙ;

Τι αναζητάμε με τα μάτια μας όταν ψάχνουμε για την τουαλέτα στο εστιατόριο ή στο κλαμπ; Τη σήμανση με τη φιγούρα μιας γυναίκας ή ενός άνδρα ή κάτι παρόμοιο. Σωστά; Και αν ως σηματοδότηση υπάρχει μόνο ένα WC, αυτομάτως βεβαιωνόμαστε για άλλη μία φορά πριν μπούμε μέσα ότι όντως δεν υπάρχουν ανδρικά ή γυναικεία σύμβολα. Από την άλλη πλευρά, στα ιντερσίτι εξπρές είναι φυσιολογικό να υπάρχει μόνο μία τουαλέτα, και όχι μία ανδρών και μία γυναικών. Στα τρένα κατά κανόνα προσέχουμε μόνο αν πρόκειται για μία φυσιολογική τουαλέτα ή για ένα WC για

άτομα με αναπηρία. Φυσιολογική; Κάποια πράγματα είναι αλήθεια τόσο αυτονόητα, ώστε ούτε καν τα εξετάζουμε πια. Αυτό ισχύει για το Εγώ μας και για το φύλο μας.

ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΧΕΙ ΔΥΟ ΦΥΛΑ

Κάθε άνθρωπος έχει μία σχετική αίσθηση για το πώς και ποιος είναι. Όμως, πώς ακριβώς αισθάνεται κανείς πραγματικά όντας αυτό το «Εγώ»; Καθόλου εύκολο να το περιγράψουμε. Μπορεί να υπάρχει η αίσθηση, όμως ως επί το πλείστον μας λείπουν οι εύστοχες λέξεις για να την εκφράσουμε. Και όπως θεωρούμε φυσιολογικό το Εγώ μας, έτσι ίσως πιστεύουμε ότι και το φύλο μας είναι αυτονόητο. Το φύλο του καθενός αναγράφεται στο πιστοποιητικό γέννησής του και στο δελτίο ταυτότητάς του. Καθορίζεται βάσει σωματικών χαρακτηριστικών. Όταν όμως το συλλογίζομαστε, δεν είναι και τόσο σαφές τι σημαίνει για την προσωπική μας αντίληψη. Μπορούμε να εξηγήσουμε ακριβέστερα τι εννοούμε όταν λέμε ότι είμαστε άνδρες ή γυναίκες; Υπάρχει κάτι σαν συγκεκριμένη αίσθηση φύλου; Ή για να το θέσουμε αλλιώς το ερώτημα αυτό: Είναι εν τέλει σημαντικό για την αίσθηση του Εγώ μου εάν αισθάνομαι άνδρας ή γυναίκα; Γιατί ένα είναι σίγουρο: Το φύλο μας δεν είναι απλώς μόνο φυσικό, ακόμα και αν οι περισσότεροι άνθρωποι γεννιούνται με ένα σαφώς προσδιορισμένο φύλο. Το φύλο δεν είναι μια καθαρά βιολογική υπόθεση. Γιατί το ότι κάποιος γεννήθηκε άνδρας δεν σημαίνει απαραίτητα από μόνο του αυτό ότι ανήκει στο ανδρικό φύλο. Έτσι δεν είναι;

Η περιγραφή του ατομικού φύλου είναι δύσκολη επίσης, διότι ο κάθε άνθρωπος δεν έχει μόνο ένα φύλο. Και ακριβέστερα, ο κάθε άνθρωπος έχει δύο φύλα, ένα βιολογικό και ένα κοινωνικό. Στην αγγλική γλώσσα υπάρχουν μάλιστα γι' αυτό τον λόγο δύο διαφορετικοί όροι: Το sex χαρακτηρίζει το βιολογικό φύλο, που γίνεται αντιληπτό μέσω των γεννητικών οργάνων. Αντίθετα με το gender εννοείται το κοινωνικό φύλο, δηλαδή τα πολιτισμικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά. Στο κοινωνικό φύλο παίζουν ρόλο η αντίληψη, τα συναισθήματα και η συμπεριφορά του ανθρώπου. Τι εντύπωση προκαλεί, παραδείγματος χάριν, ένα αγόρι, το οποίο αφού έκανε πατίνια, βγάζει το κράνος του και μες στη μέση του δρόμου βουρτσίζει σχολαστικά τα μαλλιά του και διορθώνει το στιλ τους με λακ; Θα μπορούσε να κάνει και πολλά άλλα πράγματα ακόμη: να αγοράσει λουλούδια στον εαυτό του, να μαγειρεύει με ποδιά (και μάλιστα αρκετά καλά!), να φορά κοσμήματα, ίσως και δαχτυλίδι στο μικρό δάχτυλο. Επιπλέον θα μπορούσε να προσέχει τη σιλουέτα του, να φροντίζει πολύ την υγιεινή του σώματός του, και να του αρέσει να βλέπει αισθηματικές ταινίες. Θα έλεγε κανείς πως αυτός είναι γυναικείος τρόπος συμπεριφοράς; Θα ήταν λοιπόν το κοινωνικό φύλο του γυναικείο, ή μήπως ερμηνεύουμε εμείς τη συμπεριφορά του απλώς έτσι, γιατί αυτές τις ιδιότητες τις περιμένουμε προπάντων από γυναίκες;

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΤΑΙ ΜΕΣΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ.

Δεν είναι καθόλου απλό να προσδιορίσουμε το κοινωνικό φύλο, γιατί δεν είναι ένα τετελεσμένο γεγονός, αλλά πολύ περισσότερο μία διαδικασία. Το κοινωνικό φύλο είναι το άθροισμα όλων των ιδιοτήτων που μας επιτρέπουν να κατατάξουμε έναν άνθρωπο σε ένα φύλο. Συμπεριλαμβάνει, λοιπόν, όλα τα πράγματα που λέει ή κάνει ένα πρόσωπο, για να αποδείξει την ταυτότητά του ως άνδρας ή γυναίκα. Πώς ντύνεται, μιλά, κινείται και συμπεριφέρεται μπροστά σε άλλους, αλλά επίσης και πώς περιγράφει τον εαυτό του. Αυτές τις ιδιότητες και τους τρόπους συμπεριφοράς δεν τους επινοεί ο καθένας εκ νέου, αλλά επηρεάζονται από τις προσδοκίες που συνδέουμε κοινωνικά με ένα φύλο: παίρνουμε έναν κοινωνικό ρόλο.

Κάθε άνθρωπος, όταν αποδίδει ιδιότητες στον εαυτό του και σε άλλους, άγεται, συνειδητά ή ασυνείδητα, από κοινωνικές παραστάσεις. Ας φανταστούμε ένα εντελώς ακατάστατο δωμάτιο με άδειες σακούλες από πατατάκια και κύπελλα ξινισμένο γιαούρτι. Αν το δωμάτιο ανήκει σε κάποιο αγόρι, μάλλον θα πούμε: Κλασσικό αγόρι, το απόλυτο χάος! Αν το δωμάτιο είναι κάποιου κοριτσιού, ίσως αναρωτηθούμε: Μα τι τρέχει εδώ; Με αυτές τις αντιδράσεις έχουμε ήδη αποδεχτεί συγκεκριμένες ιδιότητες και για τα δύο φύλα. Όμως από πού πηγάζει η παραδοχή ότι τα κορίτσια είναι πιο τακτικά από τα αγόρια; Είναι πράγματι ένα φύλο πιο τακτικό από ένα άλλο; Ή μήπως ξεκινάμε σε αυτή την περίπτωση από κοινωνικές παραστάσεις, οι οποίες δεν είναι καθόλου απαραίτητο να ισχύουν για ένα συγκεκριμένο πρόσωπο;

Ενώ το βιολογικό φύλο είναι, περισσότερο ή λιγότερο, προκαθορισμένο, το κοινωνικό φύλο αναπτύσσεται υπό την επίδραση της κοινωνίας, του προσωπικού περιγύρου και της ανατροφής. Το κοινωνικό φύλο μας το μαθαίνουμε κατά τη διάρκεια της ζωής μας και μπορεί να διαφοροποιείται μια ολόκληρη ζωή. Και πάλι όμως βρίσκεται σε στενή σύνδεση με το σώμα μας. Το βιολογικό και το κοινωνικό φύλο είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ ΜΑΣ ΤΟ ΜΑΘΑΙΝΟΥΜΕ.

ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΧΕΙ ΜΙΑ ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΤΟΥ

Άραγε πόσος καιρός χρειάζεται, ώσπου να καταλάβει ένα παιδί ότι είναι αγόρι ή κορίτσι; Πριν μπορέσει κανείς να κατατάξει τον εαυτό του σε ένα φύλο, πρέπει να μπορεί να αντιλαμβάνεται τον ίδιο τον εαυτό του και να κάνει σκέψεις για τον εαυτό του. Για να γίνει αυτό πρέπει καταρχάς να αναπτυχθεί μία συνείδηση του Εγώ. Γιατί μέχρι τον 14ο μήνα τα παιδιά δεν αναγνωρίζουν ακόμα τον εαυτό τους στον καθρέφτη. Μόλις στο χρονικό διάστημα μεταξύ 15ου και 24ου μήνα αντιλαμβάνονται

τα νήπια ότι είναι η δική τους εικόνα αυτή που αντικρίζουν στον καθρέφτη. Την πρώτη φορά μπορεί αυτό να είναι αρκετά τρομακτικό ή και ιδιαίτερα αστείο, γιατί πολλά παιδιά αρχίζουν να κάνουν γκριμάτσες, όταν αντικρίσουν για πρώτη φορά τον εαυτό τους στον καθρέφτη. Σε αυτή την περίπτωση μιλάμε στην ψυχολογία για το στάδιο του καθρέφτη, στο οποίο εισέρχεται τότε το παιδί. Είναι η συναρπαστική εξελικτική φάση κατά την οποία αναπτύσσεται το Εγώ.

ΣΤΑ ΔΥΟ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥΣ ΩΣ ΑΓΟΡΙ Ή ΚΟΡΙΤΣΙ.

Παραδόξως, παράλληλα με αυτή τη φάση λαμβάνει χώρα το πρώτο αποφασιστικό εξελικτικό επίπεδο της έμφυλης αυτοαντίληψης. Γιατί το αργότερο μέχρι το δεύτερο έτος ζωής διαμορφώνεται στα παιδιά ο λεγόμενος πυρήνας ταυτότητας φύλου. Με αυτό τον όρο οι ψυχολόγοι εννοούν την εσωτερική πεποίθηση κάποιου ότι ανήκει σε ένα συγκεκριμένο φύλο. Το υποκειμενικό βίωμα, δηλαδή πώς εμείς οι ίδιοι αντιλαμβανόμαστε το φύλο μας, παίζει αποφασιστικό ρόλο για το σε ποιο φύλο κατατάσσουμε τον εαυτό μας. Συνήθως αυτή η αίσθηση δεν γίνεται καν αντιληπτή συνειδητά. Μόνο εάν αποκλίνει από το βιολογικό φύλο κάνει ιδιαίτερα αισθητή την παρουσία της. Μάλιστα στις περισσότερες περιπτώσεις ταυτίζονται περισσότερο ή λιγότερο το βιολογικό, το κοινωνικό και το φύλο στο οποίο αισθάνεται κανείς ότι ανήκει, αλλά βέβαια όχι πάντα. Αυτό το επιβεβαιώνουν άνθρωποι, των οποίων το σώμα αποκλίνει από την υποκειμενική τους αίσθηση για το φύλο τους. Παρότι από βιολογικής πλευράς είναι ίσως ξεκάθαρα άνδρες ή γυναίκες, αισθάνονται ότι ανήκουν σε ένα άλλο φύλο. Από ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο και μετά αρχίζουμε, λοιπόν, να αντιλαμβανόμαστε το φύλο μας ως ανδρικό ή γυναικείο. Ακόμα και πριν βρούμε τις κατάλληλες λέξεις, δημιουργείται η αίσθηση την οποία αποθηκεύουμε στον εγκέφαλό μας ως συνολικά μάλλον ανδρική ή μάλλον γυναικεία. Η συνείδηση του Εγώ και η αίσθηση που έχουμε για το φύλο μας δημιουργούνται, λοιπόν, και οι δύο κατά τη διάρκεια της πρώιμης παιδικής ηλικίας. Όπως έχουμε μία αίσθηση ταυτότητας, έτσι ακριβώς αναπτύσσουμε και μία αίσθηση για το φύλο μας.

ΤΟ ΠΩΣ ΒΙΩΝΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΠΟΚΛΙΝΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ.

ΠΟΣΟ ΕΝΤΟΝΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΥΛΟ ΜΟΥ ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ;

Στην πραγματικότητα η έμφυλη ταυτότητα των παιδιών έχει ήδη επηρεαστεί, πριν καλά καλά αναπτύξουν την ταυτότητα του Εγώ τους. Βέβαια κανείς δεν είναι σε θέση να το θυμάται συνειδητά αυτό, ωστόσο, αυτή η πρώιμη επιρροή αποδεικνύεται. Έτσι, λοιπόν, υπάρχουν έρευνες παραδείγματος χάριν, οι οποίες εξετάζουν τη σχέση μεταξύ γονέων και βρεφών. Οι γονείς και άλλοι ενήλικες γνωρίζουν φυσικά το φύλο του μωρού, ακόμα και όταν αυτό δεν έχει ιδέα περί τούτου, και φέρονται με διαφορετικό τρόπο στα αγοράκια και στα κοριτσάκια. Αυτό αρχίζει με την ονοματοδοσία και φτάνει μέχρι τον τόνο της φωνής και τη χρήση συγκεκριμένων λέξεων. Διαμορφώνεται άραγε η ταυτότητα κάποιου όταν τον αποκαλούν «μεγάλε» ή «πριγκίπισσα»; Συνήθως οι γονείς και ο κοινωνικός περίγυρος προσανατολίζονται από το βιολογικό φύλο, για να προσδώσουν σε ένα παιδί το κοινωνικό φύλο του. Οπότε, το σώμα, τα γονίδια και οι ορμόνες καθορίζουν ποιες ιδιότητες αποδίδονται σε κάποιον και ποια συμπεριφορά είναι αναμενόμενη από αυτόν.

Βέβαια αυτό δε σημαίνει ότι η κοινωνική μας συμπεριφορά και ο ρόλος που αναλαμβάνουμε μέσα στην κοινωνία καθορίζονται βιολογικά ή γενετικά. Γιατί πέρα από το βιολογικό και το κοινωνικό φύλο υπάρχει επίσης και το φύλο στο οποίο αισθάνεται κανείς υποκειμενικά ότι ανήκει. Το ότι η υποκειμενική αίσθηση για το φύλο και το ανατομικό φύλο δεν είναι οπωσδήποτε υποχρεωτικό να ταιριάζουν, το βλέπουμε σε ανθρώπους οι οποίοι αισθάνονται ότι ανήκουν σε ένα άλλο φύλο. Δεν μπορούν να ταυτιστούν με το βιολογικό φύλο με το οποίο γεννήθηκαν. Στα γερμανικά αυτό το φαινόμενο ονομάζεται πολύ γενικά «Transgeschlechtlichkeit» [«διεμφυλικότητα»]. Στη χρήση της γλώσσας μας υπάρχουν αρκετές λέξεις για τα διεμφυλικά άτομα. Τον 20ό αιώνα μιλούσαμε προπαντός για τρανσεξουαλικότητα («Transsexualität», αυτός είναι και ο νομικά ορθός χαρακτηρισμός), σήμερα μιλάμε όλο και περισσότερο για Transgender [τρανστζέντερ], Transidentität [άτομα με τρανς ταυτότητα], ή απλά Trans* [τρανς], για να συμπεριλάβουμε όλους τους διεμφυλικούς ανθρώπους. Εδώ ανήκουν και άτομα που αυτοπροσδιορίζονται ως μη ανήκοντες στο δυαδικό φύλο, δηλαδή που αισθάνονται ότι δεν ανήκουν ούτε στο γυναικείο ούτε στο ανδρικό φύλο.

Η διεμφυλικότητα δεν έχει να κάνει με την σεξουαλικότητα, ή με τον σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά με την προσωπική μας αυτοαντίληψη. Ως εκ τούτου η λέξη τρανσεξουαλικός απορρίπτεται από πολλούς που τους αφορά, γιατί τονίζει ιδιαίτερα τη σωματική και σεξουαλική διάσταση. Αντίθετα, η λέξη τρανστζέντερ θέτει στο προσκήνιο το κοινωνικό φύλο. Αυτό, πάλι, δεν καλύπτει κάποιους άλλους. Διότι για την προσωπική ταυτότητα φύλου δεν μετρά βέβαια μόνο το κοινωνικό φύλο, αλλά και το σώμα μέσα στο οποίο αισθανόμαστε καλά.

Οι διαφορετικοί χαρακτηρισμοί μάς επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι υπάρχουν διαφορετικές εκφάνσεις της διεμφυλικότητας. Αυτό οφείλεται, από τη μια, στο ότι η ατομική ταυτότητα φύλου βιώνεται διαφορετικά από κάθε άνθρωπο. Από την άλλη,

μπορεί κανείς να αναφέρεται στο βιολογικό ή στο κοινωνικό φύλο στο οποίο αισθάνεται πως δεν ανήκει, ή ακόμη και στα δύο. Όποιος δεν μπορεί να ταυτιστεί με το κοινωνικό φύλο του, θα θελήσει κατά πρώτο λόγο να προσανατολίσει ανάλογα τη συμπεριφορά του και να την αλλάξει. Τα τρανς άτομα που ταυτίζονται με ένα άλλο ανατομικό φύλο επιθυμούν, όχι σπάνια, να αλλάξουν το βιολογικό φύλο τους, κάνοντας εγχείρηση και ακολουθώντας ορμονική θεραπεία. Αυτό δείχνει πόσο σημαντικό είναι για την προσωπική ταυτότητα να ταυτίζεται κανείς με το φύλο και το σώμα του. Διότι αυτοί οι άνθρωποι δεν υποφέρουν μόνο επειδή αισθάνονται ότι βρίσκονται σε λάθος σώμα. Συχνά έχουν και την αίσθηση ότι τους έχουν προσδώσει λάθος κοινωνικό φύλο. Όπως αισθανόμαστε εσωτερικά, έτσι θέλουμε ως επί το πλείστον να μας αντιλαμβάνονται και εξωτερικά.

ΤΑ ΒΡΕΦΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥΣ.

Ακόμα και στους ανθρώπους που αισθάνονται κατά κύριο λόγο ότι βρίσκονται στο σωστό σώμα υπάρχουν αποκλίσεις και ασυμβατότητες μεταξύ του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου τους. Εξάλλου δεν ισχυριζόμαστε ότι το ανδρικό και το γυναικείο φύλο είναι οι μοναδικές δυνατότητες που υπάρχουν.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΑΝΤΙΑΗΠΤΗ.

ΤΙ ΜΕ ΚΑΝΕΙ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΕ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

Το ποιος είναι κανείς και πώς συμπεριφέρεται δεν είναι κάτι σταθερό. Γιατί κάθε άνθρωπος συνεχίζει να εξελίσσεται και μετά την παιδική ηλικία του. Παρόλο που αλλάζουμε και ίσως αισθανόμαστε ή σκεφτόμαστε διαφορετικά απ' ό,τι πριν από δέκα χρόνια, γνωρίζουμε ενστικτωδώς ότι είμαστε το ίδιο πρόσωπο. Χωρίς αυτή την γνώση καμία ταυτότητα δεν θα ήταν δυνατή. Η συνείδησή μας πρέπει διαρκώς να διαλέγεται με τα συναισθήματά της και τη γνώση της, να κατατάσσει χρονικά τα βιώματα και τις αναμνήσεις της, και όλα αυτά να τα συνδέει μεταξύ τους σε μία ενιαία εμπειρία του Εγώ. Αυτή ακριβώς η ενότητα της συνείδησης μας δίνει τη δυνατότητα να διαχωρίζουμε το παρελθόν από το παρόν και το μέλλον.

Οι ψυχολόγοι πιστεύουν ότι παρά την όποια εξέλιξη υπάρχει στην ταυτότητά μας κάτι που παραμένει ίδιο. Αυτό που παραμένει ίδιο μπορούμε να το φανταστούμε ως μία μίξη χαρακτήρα και ταμπεραμέντου, ως κάτι που εξακολουθεί να διαφαίνεται ακόμη και όταν η προσωπικότητα αλλάζει. Πολλοί ψυχολόγοι μιλούν για έναν

πυρήνα της ύπαρξης, τον οποίο έχει κάθε άνθρωπος και στον οποίο συγκαταλέγεται και η υποκειμενική αίσθηση φύλου. Ίσως ακριβώς σε αυτό τον πυρήνα ύπαρξης να οφείλεται ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θεωρούν τον εαυτό τους μοναδικές οντότητες. Κανείς δεν είναι ακριβώς όπως εγώ ή δεν έχει ακριβώς την ίδια εξωτερική εμφάνιση με εμένα. Σωστά; Ο χαρακτήρας μου, η προσωπική μου ιστορία και συγκεκριμένα ιδιώματα είναι χαρακτηριστικά για εμένα. – Γιατί, αλήθεια τότε, θα έπρεπε να πιστεύουμε ότι ο μισός πληθυσμός της γης, που είναι του ίδιου φύλου με εμάς, είναι απ' αυτή την άποψη απόλυτα όμοιός μας; Πώς γίνεται το φύλο μας να είναι λιγότερο ατομικό απ' ό,τι είναι όλα τα υπόλοιπα πάνω μας;

Ουσιαστικά το ίδιο αφορά όλα τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται σε κάποιον από την κοινωνία. Γιατί το σύνολο της ταυτότητάς μας, αν το παρατηρήσουμε κοινωνικά, ταξινομείται σε διάφορες κατηγορίες. Αυτές είναι παραδείγματος χάριν το φύλο, το σώμα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η υγεία, η καταγωγή, το επάγγελμα, το χρώμα του δέρματος, η μόρφωση και το χρήμα. Ένας άνθρωπος είναι για παράδειγμα 23 ετών, γένους θηλυκού, με ύψος 1,70 μ., ετεροφυλόφιλος, με σκούρα απόχρωση δέρματος, γεννημένος στη Γερμανία και απόφοιτος λυκείου. Όλες αυτές οι διαστάσεις μαρτυρούν κάτι για το άτομο και αφηγούνται μία ιστορία. Απαρτίζουν όμως αυτές οι κατηγορίες την προσωπικότητα του; Τι δηλώνει για έναν άνθρωπο το γεγονός ότι είναι προγραμματιστής και έχει γεννηθεί στη βόρεια Αφρική; Δεν είναι αυτά περισσότερο κοινοτοπίες με τις οποίες ταξινομούμε διάφορες ομάδες;

ΣΤΟΝ ΠΥΡΗΝΑ ΜΟΥ ΕΙΜΑΙ ΠΑΝΤΑ Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΟΥ. ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΟΠΩΣ ΕΓΩ.

Όταν θέλουμε να περιγράψουμε τον εαυτό μας ή ένα άλλο άτομο, κατηγορίες όπως νέος και γέρος, παχύς και αδύνατος, υγιής και άρρωστος, άνδρας και γυναίκα, επιτυχημένος και αποτυχημένος, εσωστρεφής και εξωστρεφής, είναι αρκετά χρήσιμες. Γιατί απλοποιούν την ταυτότητα σε διαφορετικά χαρακτηριστικά, που μπορούμε να τα περιγράψουμε εξωτερικά. Και ο γιατρός μάς καταχωρίζει υπό συγκεκριμένες διαστάσεις, ώστε να μπορέσει να κάνει διάγνωση και να αποφασίσει μια φαρμακευτική αγωγή. Από αυτή την άποψη, λοιπόν, οι κατηγορίες αυτές μάς εξυπηρετούν και κάνουν τον κόσμο κάπως πιο απλό, δίνοντας προσανατολισμό και δημιουργώντας τάξη.

Ωστόσο καθορίζουν την ταυτότητά μας με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, πράγμα το οποίο από την άλλη πλευρά μπορεί να είναι πολύ περιοριστικό. Τέτοιες έξωθεν κατηγοριοποιήσεις μπορεί να τις βιώνει κανείς ως ταιριαστές, αταίριαστες, ενθαρρυντικές, αποθαρρυντικές, ευχάριστες ή δυσάρεστες. Γιατί ποιος αποφασίζει πότε σταματά κάποιος να είναι αδύνατος και πότε αρχίζει να είναι παχύς; Ποιος ορίζει τι είναι επιτυχημένος; Σαφές είναι ότι αυτές οι κατηγορίες

καθορίζουν και επηρεάζουν την αυτοαντίληψή μας και κατά συνέπεια την ταυτότητά μας. Γιατί στην προσωπική ταυτότητα φύλου δεν συγκαταλέγεται μόνο αυτό που ορίζει κανείς ο ίδιος ως ανδρικό και γυναικείο, αλλά και αυτό που στα μάτια των άλλων ισχύει ως ανδρικό και γυναικείο.

ΤΟ ΠΩΣ ΜΑΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΗΝ ΑΥΤΟΕΙΚΟΝΑ ΜΑΣ.